

פ"ב ה"ו

וכו', המדובר הוא בהופעות פומביות בציבור. ויש להעיר שהס"ת השניה שנכתבה בכתיבה דקה מאד כנ"ל, א"כ אם כהו עיניו לעת זקנותו ואינו רואה אותיות זעירות איך קרא בו תמיד, וצ"ל שקרא בו ע"י משקפים בזכוכית מגדלת. ובתוספתא פ"ד, וכתב לו שתהא כתובה לשמו ואין רשות להדיט לקרות בו שנאמר וקרא בו הוא ולא הדיט עכ"ל. ומשמע שהתוספתא מפרשת לשון המשנה וכותב לו ס"ת לשמו היינו שתהא כתובה לשמו ובכלליו שלא יקרא בה אחר. והנה לעיל בה"ג לפי גירסת הרד"ק בשמאל ב ג כלי שנשתמש בו מלך אסור להדיט להשתמש בו, ושמן בספרים אין הדין כן אלא דווקא בס"ת שנכתב לשמו.

ופשוט דדוקא הדיט אבל מלך אחר קורא בו, שהרי מלך משתמש בשרביטו של מלך כמ"ש בבבלי דף כ"ב, וה"ה בבסאו וכתרו כמ"ש ברמב"ם בפ"ב ה"א. והנה הגמרא לא מביאה המקור לזה, אבל מבואר כן בריש מלכים כשהמלך דוד את שלמה בנו אמר, והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי ובא וישב על כסאי ואמרתם יחי המלך שלמה והוא ימלוך תחתי ואותו צויתי להיות נגיד על ישראל ועל יהודה. ומבואר עוד יותר שאף שעדיין לא היה רק צו שיהיה מלך תחתיו כבר היה מותר לו לישב על כסאו ולרכוב על סוסו, ואף שלמנץ המלכים עוד לא היו מונים לשלמה אלא לדוד כמ"ש ברי"ש ר"ה. ומשמע דה"ה בכל מלך שמצוה שבנו זה יהיה מלך אחריו שמותר לו לישב על כסאו ולרכוב על סוסו אלא דצ"ע שלא נזכר זה בגמרא וברמב"ם, ושמן י"ל שמותר רק בפעם זה כדי להפגין שהוא ימלוך אחריו וצוה המלך שיעשה כן, אבל לאחר זה דינו כהדיט. וזה שכתבתי שכשקורא בציבור קורא מס"ת המיוחדת שלו קשה מפרשת הקהל שקורא בציבור ונראה מסוטה פ"ז ה"ז שהיה קורא בספר העזרה וכ"ה ברש"י מו"ק ח עיי"ש. וז"ל המשנה בסוטה, חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנה לראש הכנסת וכו' והמלך עומד ומקבל וקורא. ואולי שאני הקהל דכתיב בפרשת וילך דכתיב בבא כל ישראל לראות את פני ה' אלוך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד על ישראל באזניהם, ומשמע שבתורה הזאת העומדת בביהכנ"ס בעזרת ביהמ"ק.

וכותב לו ס"ת לשמו. בספרי שופטים שום תשים עליך מלך, מלך ולא מלכה. ובמנ"ח מצוה תצ"ז כתב, ואפשר לומר דוקא בתחילת המינוי, אבל בירושה אם הניח בת אפשר דאף הבת יורשת המלכות כמ"ש הנוב"ק חר"מ ס"א לענין קהל גרים, דאף אם אמו גיורת כיון שנפקא לן משום שום תשים עליך מלך מקרב אחיך, היינו דווקא תחילת השימה אבל אם הוא בירושה שפיר דמי דלא הוה שימה. והביא ראיה מרחבעם שהיה מלך אף שהיה בן נעמה העמונית. וסיים דצ"ע דאפשר דכיון דבירושה אין הבת יורשת אינה יורשת אף את המינוי שלו. וצ"ע דאיך יתכן שהאשה תהיה מלכה הרי ממצות המלך שיכתוב לו ס"ת וקרא בו כל ימי חייו, ולשון הרמב"ם בהלכות מלכים פ"ג ה"ו לב המלך הוא לב כל קהל ישראל ולפיכך דבקו הכתוב בתורה יתר משאר העם שנאמר וקרא בו כל ימי חייו ע"כ, ואשה אינה בת תלמוד תורה. ובודאי שכל מה שאמור בפרשת שופטים בפרשת המלך, מוזרה בו ואף שבמלכה לא שייך לא ירבה מ"מ וכתב לו ספר משנה תורה וקרא בו כל ימי חייו משמע ודאי שזוהי מצוה בכל מלך ולא שייך זה במלכה. ואולי מטעם זה שנינו בספרי מלך ולא מלכה. ויש להעיר כי שלומציון המלכה אחותו של שמעון בן שטח, והיתה אשה יראת ה' וכל דבריה עשתה עפ"י חכמים כמ"ש בשבת ט"ז ובספרא ריש בחוקותי, ומשמע שחכמים ראו בה מלכה כשרה לפי דיני תורה. וי"ל שאחרי שגם בחיי בעלה

פ"ב ה"ו

ינאי המלך היתה מלכה והוא צוה שהיא תמלוך אחריו כמ"ש ביוסיפון בקדמוניות, אין זה מינוי ושימה חדשה אלא נשארה מלכה אף מלכה מולכת, ולא רק בשיתוף השם שכן בכל השררות קיימ"ל מעלין בקודש ואין מורידין, וכמ"ש בנב"י ומנ"ח הנ"ל. ועיין בזה בספר תו"א ערך שמעון בן שטח וערך שלומציון המלכה, ומשמע מזה שמלכה אשת המלך יתכן שתמלוך אחריו כמלכה, אלא שקשה ואיך תכתוב תורה לשמה וקראת בו כל ימי חייו, וצ"ע. והנה אם נאמר שבאופן כזה יתכן שתהיה אשה מלכה או אף בת מלך בירושה וכן"ל, צ"ע אם נאמר שמברכין עליה אשר חלק עליה מכבודו למלכת ב"ד, ד"ל שטבעו חכמים רק ברכת אשר חלק מכבודו למלך ב"ד, וכמו שאמרו בסוטה פ"ז ה"א ובבר"ר לא מצינו שדבר המקום עם אשה אלא עם שרה בלבד עיי"ש. והנה בנוגע לברכה על מלכה ממלכית א"ה יש לספק כנ"ל. ואם נאמר שההלכה מלך ולא מלכה במלכות ישראל היא אף בבת יורשת או במלכה אשת המלך, יש ספק נוסף אם נאמר שטבעו חכמים ברכה רק על מלכה ממלכית א"ה.

וכותב לו ס"ת לשמו. בבבלי אמר רבא אעפ"י שהניחו לו לאדם אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו, שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, ובטור יו"ד סימן ע"ר ובב"י שם, שעכשיו שהותר לכתוב תורה שבע"פ משום עת לעשות לה', הר"ז בכלל מצות כתיבת ס"ת וכו' עיי"ש. ובמג"ת סוף פ"ד כתיב, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה לבנ"י, זה מקרא. שימה בפיהם, אלו הלכות, ע"כ. וא"כ באותו הפסוק שהאדם מצווה במ"ע על כתיבת ס"ת הוא מצווה ג"כ במ"ע לתלמוד וההלכות דוקא כע"פ. ואחרי שלפי קבלת חז"ל עכשיו שנתמעטו הלבבות הותר לכתוב תורה שבע"פ, הרי התלמוד, פירושי התורה בכתב, הוא בכלל מ"ע של שימה בפיהם כי כן הוא קבלת חז"ל דבזמן שהוא עת לעשות, שימה בפיהם הוא בכתב.

יוצא למלחמה היא עמו נכנס והיא עמו מיסב והיא עמו וכו'. משמע דכמו כשהוא יוצא למלחמה בעת שפנוי מהמלחמה מצוה לקרות בו כמ"ש בתורה והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, וכמ"ש במגילה ג, א"ל עתה באתי, מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק שלן בעומקה של הלכה, גם כשהוא מיסב בעת שפוסק מללחום (לאכול) וכמ"ש בפרקי אבות שולחן שלא אמרו עליו ד"ת וכו'. וכן כשהוא בחבורת יועציו ושריו משמע שחלה עליו המצוה והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו לבלתי ירום לבבו מאחיו.

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו. בבבלי, ואינו נכנס בה לא בבית המרחץ ולא לבית הכסא שנאמר והיתה עמו וקרא בו מקום שראוי לקריאה. וגירסת הר"ח, לא במרחץ ולא בביהכ"ס ולא להשתין מים, וכ"ה גירסת גמרות כת"י כמ"ש בד"ס בהערות אות י. ולכאורה משמע דדוקא להשתין בו אסור אבל אינו אסור להכנס לבית המים אם אין שם ביהכ"ס. אולם בתוספתא שנינו נכנס לבית המים ממתנת לו עד הפתח וכו' (וצ"ע למה השמיט הרמב"ם הלכה זו) בכל אופן צ"ע על הרמב"ם שכותב ולא יזוז מלפניו אלא בעת שיכנס לביהכ"ס ולבית המרחץ ולא סיים ולבית המים כמ"ש בתוספתא.

ובבבלי אינו נכנס בה לבית המרחץ ולבית הכסא שנאמר והיתה עמו וקרא בו מקום הראוי לקרות בו. ובמדרש תהילים קי"ט, אמר דוד מה אהבתי תורתך כל היום היא שחתי אני הולך לבית המרחץ והיא עמי אני ישן והיא עמי, כשם שציוותני והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו. ונראה דהכוונה היא בבית החיצון של המרחץ כמ"ש באר"ח ספ"ב, ובבית החיצון שכל העומדים שם